

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ЕФЕКТИВНЕ ПАРТНЕРСТВО УКРАЇНИ ТА ЄС В СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Угодою про співпрацю в галузі охорони здоров'я між Європейською комісією та МОЗ України визначено напрями співпраці. Дослідження складових цієї угоди через призму встановлення ролі органів публічного управління та адміністрування в їх реалізації, застосування відповідних ефективних механізмів комунікації вказує на його унікальність. Поліпшення охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки. Покращення доступу до охорони здоров'я для біженців та переселенців з України, які користуються тимчасовим захистом у державах-членах ЄС. Підтримка репатріації та залучення українських пацієнтів до соціальної системи та системи охорони здоров'я для зміцнення системи реабілітації в Україні. Прогнозування та оцінка короткострокових та середньострокових потреб українських біженців у сфері охорони здоров'я. Активізація в Україні роботи з рідкісними хворобами, зокрема в співпраці з Європейськими довідковими мережами (ERN). Продовження фінансування в межах програми EU4Health. Ці напрями слугували предметом дослідження. Встановлено, що партнерство України та ЄС в сфері охорони здоров'я є важливою складовою для підтримки України в період війни та сприяє вирішенню невідкладних проблем та розвитку якісних послуг в сфері охорони здоров'я.

Ключові слова: публічне управління сферою охорони здоров'я; партнерство; Європейська комісія; МОЗ України; EU4Health; ефективний розвиток медичної галузі.

Постановка проблеми. Російська агресія проти України призвела до надзвичайно серйозних наслідків для здоров'я тисяч громадян та інфраструктури охорони здоров'я в Україні. Вже на початку війни ситуація в сфері охорони здоров'я стала надзвичайно складною і вимагала термінових заходів для її покращення. Європейський Союз зіграв важливу роль у наданні підтримки Україні у сфері охорони здоров'я. Збройний конфлікт призвів до збільшення кількості поранених та інвалідів, до глибоких психологічних травм

серед цивільного населення. Інфраструктура охорони здоров'я була серйозно пошкоджена або знищена в зонах конфлікту. Це ускладнило постраждалим доступ до медичної допомоги та лікування. У цій ситуації Європейський Союз виявив активну підтримку для України. Він надав значну політичну, фінансову та гуманітарну допомогу для підтримки системи охорони здоров'я України. Це включало в себе фінансування для відновлення медичних закладів, постачання медичного обладнання та ліків, навчання медичних працівників для забезпечення надання якісної медичної допомоги. Крім того, Європейський Союз надав підтримку тим, хто був змушений виїхати з країни через конфлікт. Ця допомога включала в себе гуманітарну допомогу, яка сприяла вирішенню нагальних потреб переселенців та внутрішньо переміщених осіб. Зусилля Європейського Союзу в цій сфері є надзвичайно важливими для полегшення гуманітарних та медичних наслідків війни, підтримки процесу відновлення. Це свідчить про солідарність та співпрацю між Європейським Союзом та Україною в надзвичайно важкий період її історії.

Метою статті є дослідження партнерства України та ЄС в сфері охорони здоров'я з метою визначення шляхів його розширення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню партнерства України з ЄС в сфері охорони здоров'я присвячені наукові роботи таких вчених: Бабінська О., Гончаренко Н., Максименко І., Таранюк Л., Рубанекно К. та інші.

Виклад основного матеріалу

Головним пріоритетом зовнішньої політики України є рух у напрямі євроінтеграції. Приєднання до Європейського Союзу відкриє нові можливості як у зовнішній політиці, так і в економіці, це також стане вагомим кроком у впровадженні європейського законодавства та кращих практик, що має потенціал покращити життя українців. Зміцнення співпраці та побудова тісних відносин з країнами Європейського Союзу є основним завданням України. Для досягнення цієї мети необхідно розширити свій потенціал та пристосуватися до спільного регуляторного простору. Це означає відповідність критеріям членства, постійну імплементацію законодавства ЄС та реформування системи охорони здоров'я відповідно до найкращих європейських стандартів.

Країни ЄС пройшли довгий шлях у вдосконаленні системи охорони здоров'я, набувши досвіду у вирішенні складних завдань у цій сфері. Серед основних завдань Європейського Союзу у галузі охорони здоров'я є розширення доступу до якісної та своєчасної медичної допомоги, сприяння інноваціям та оптимізація

використання наявних ресурсів для підвищення ефективності системи охорони здоров'я. ЄС працює над створенням єдиної політики у галузі глобального здоров'я, спрямованої на покращення якості життя своїх громадян і запобігання поширенню захворювань. Це надає Україні можливість посилити співпрацю та інтегрувати європейські стандарти у сферу охорони здоров'я. Такий обмін досвідом дозволить країні приєднатися до формування єдиної політики та медичного простору з Європейським Союзом.

В підготовці до потенційного вступу до Європейського Союзу, Міністерство охорони здоров'я сфокусоване на двох основних завданнях. По-перше, активно впроваджується інтеграція положень угоди про асоціацію з ЄС, спрямована на узгодження внутрішнього законодавства з європейськими стандартами. По-друге, ведеться завершальний етап первинної самооцінки щодо впровадження законодавства Євросоюзу. Зокрема, планується не тільки прийняття та виконання законів, але й практична реалізація, щоб гарантувати відповідність стандартам ЄС у галузі охорони здоров'я.

На рис. 1 представлено сфери євроінтеграційної політики в охороні здоров'я.

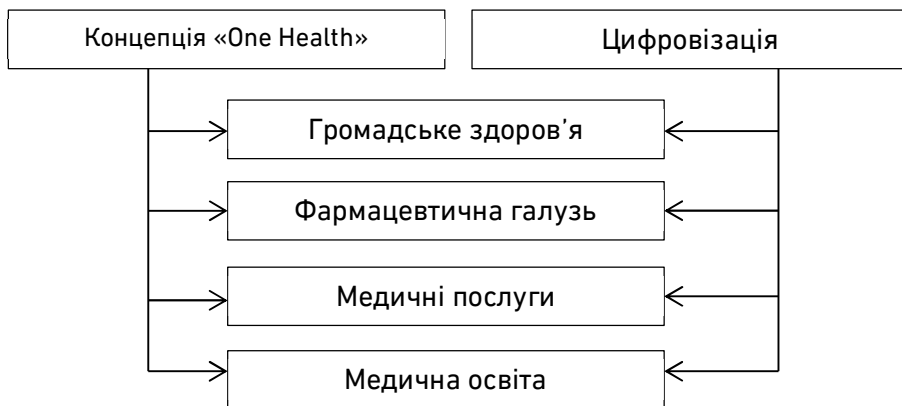

Рис. 1. Сфери євроінтеграційної політики в охороні здоров'я [1]

15 червня 2023 року було підписано «Угоду про співпрацю в галузі охорони здоров'я між Європейською комісією та МОЗ України». На рис. 2 представлено напрями співпраці, які висвітлені в Угоді.

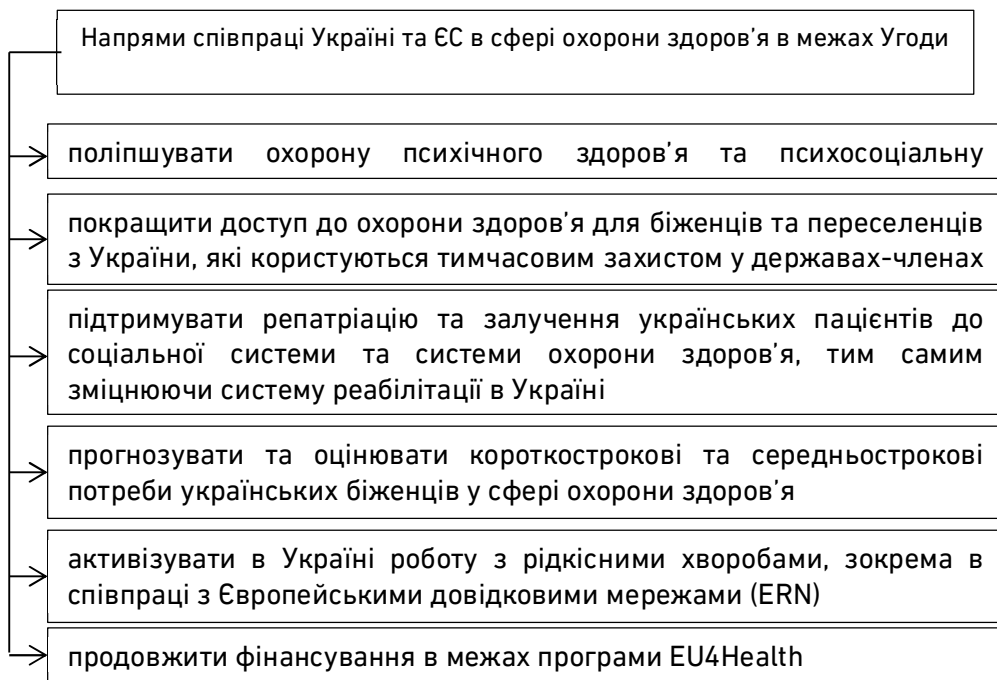

Рис. 2. Напрями співпраці України та ЄС в сфері охорони здоров'я в межах Угоди

Джерело: складено автором на основі [2]

Нижче представлено аналіз напрямів співпраці, визначених Угодою про співпрацю в галузі охорони здоров'я між Європейською комісією та МОЗ України.

1. «Поліпшувати охорону психічного здоров'я та психосоціальну підтримку» [2].

Розвиток та забезпечення психічного здоров'я та психосоціальної підтримки переселенців, які покинули Україну та тих, що залишилися всередині країни, є одним із ключових пріоритетів, визначених Європейською комісією та Урядом України. Нещодавно ухвалений комплексний підхід Комісії до питань психічного здоров'я визнає необхідність розширення особистої підтримки, розробки та збільшення кількості телефонних ліній допомоги та інших платформ обслуговування. Це досягається завдяки підвищенню кваліфікації та збільшенню потенціалу працівників, які надають невідкладну допомогу, та інших спеціалістів. Європейська комісія також зобов'язується розробити навчальну програму для фахівців, які працюють з дітьми, з метою підготовки їх до надання психосоціальної підтримки, з особливим акцентом на розумінні та ефективному реагуванні на травматичні події, з якими діти можуть стикатися. Крім

цього, Комісія та Україна спільно з державами-членами ЄС планують забезпечити спеціалізовані реабілітаційні послуги для дітей, які постраждали внаслідок конфлікту, як в Україні, так і в Європейському Союзі. Ця ініціатива розширює можливості отримання якісних медичних послуг та психосоціальної допомоги для дітей, які зазнали впливу травматичних подій, сприяючи їхньому фізичному та психічному відновленню.

2. «Покращити доступ до охорони здоров'я для біженців та переселенців з України, які користуються тимчасовим захистом у державах-членах ЄС» [2].

Європейська комісія спрямовує свої зусилля на посилення доступу до медичних послуг для осіб, які користуються тимчасовим захистом у Європейському Союзі. Ця ініціатива передбачає виявлення та подальше усунення правових та адміністративних бар'єрів, які можуть ускладнювати доступ біженців до медичних послуг. Комісія активно співпрацює з державами-членами ЄС з метою створення сприятливих умов для забезпечення належного медичного обслуговування. Поміж ключових завдань комісії входить підтримка держав-членів ЄС у поліпшенні інтеграції біженців у медичну систему приймаючої країни. Це включає навчання біженців орієнтуватися у медичних послугах, а також забезпечення того, щоб медичні працівники приймаючої країни були належно освічені про потреби біженців у сфері охорони здоров'я. Важливо сприяти інтеграції медичних працівників, які переселилися з України, на ринку праці в сфері охорони здоров'я, щоб забезпечити високу якість медичних послуг та забезпечити біженцям доступ до них.

Подальша ініціатива полягає в розширенні доступу біженців до послуг імунізації, наданні їм необхідної інформації щодо охорони здоров'я та проведенні заходів з попередження захворювань. Забезпечення цих можливостей допомагає гарантувати, що біженці отримують необхідну медичну допомогу та підтримку для забезпечення свого психічного і фізичного здоров'я в новому середовищі.

3. «Підтримувати репатріацію та залучення українських пацієнтів до соціальної системи та системи охорони здоров'я, тим самим зміцнюючи систему реабілітації в Україні» [2].

Підтримка та прояв солідарності Європейської комісії стосовно пацієнтів із України планується продовжувати і у майбутньому. З початку червня 2022 року розпочався процес виписування 3 пацієнтів MEDEVAC із медичних закладів Європейського Союзу. Слід зазначити, що MEDEVAC – це «система медичної евакуації», яка була заснована

в Чехії в 1993 році [2]. З початком повномасштабної війни в Україні було відкрито в Польщі EU Medevac Hub [3].

Міністерство охорони здоров'я України приймає на себе організацію репатріації цих пацієнтів до України. В цьому процесі взяли участь 19 держав-членів ЄС. Це сприяє утворенню робочої групи з питань репатріації для надання подальшої підтримки. Спрощена система репатріації, яка включає в себе пацієнтів MEDEVAC та впроваджується в систему охорони здоров'я України, вступила в силу з 1 січня 2023 року. Цей процес реалізується за участю Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) та отримує фінансову підтримку в розмірі 5 мільйонів євро від Інструменту зовнішньої політики Європейського Союзу. Ця ініціатива, сприяючи зміцненню та розвитку системи охорони здоров'я країни, спрямована на забезпечення надання високоякісної медичної допомоги пацієнтам та їх репатріацію в Україну.

4. «Прогнозувати та оцінювати короткострокові та середньострокові потреби українських біженців у сфері охорони здоров'я» [2].

Європейська комісія виразила свій намір співпрацювати з українським урядом через Управління з підготовки та реагування на надзвичайні ситуації в галузі охорони здоров'я (HERA) з метою прогнозування та оцінки потреб українських біженців. Зокрема у сфері рутинних вакцинацій, вакцинації проти туберкульозу, ВІЛ, та Covid-19. Ця ініціатива передбачає тісну співпрацю з Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ), ЮНІСЕФ, GAVI (Альянс із вакцин), та Глобальним фондом боротьби зі СНІДом, малярією та туберкульозом з метою координації та підтримки виконання цих заходів.

Комісія також визначила необхідність проведення системної дискусії щодо програми імунізації в Україні та супутніх медичних контрзаходів. Також Європейська комісія через Механізм цивільного захисту ЄС закликала національні органи охорони здоров'я держав-членів ЄС та промислових партнерів надавати безоплатно необхідні медичні засоби, включаючи вакцини, ліки та медичне обладнання. Крім цього, Європейська Комісія висловила намір спростити процес пожертвування приватним сектором медичних засобів протидії, особливо у випадках, коли виникає потреба у великих обсягах певних лікарських препаратів. Також передбачено, що Комісія запросить Україну приєднатися до спільної угоди про закупівлі медичних засобів протидії. Відповідно до статті 12(3) пункту (а) Регламенту (ЄС)

2022/2371 про серйозні транскордонні загрози здоров'ю [5], Україна як країна-кандидат може стати членом цієї спільної угоди.

Головною метою цієї угоди є забезпечення справедливого доступу та наявності медичних засобів у країнах-учасницях. Спільні закупівлі спрямовуються на зміцнення купівельної потужності, що дозволяє забезпечити кращі умови договорів та здійснити заощадження завдяки масштабам.

5. «Активізувати в Україні роботу з рідкісними хворобами, зокрема в співпраці з Європейськими довідковими мережами (ERN)» [2].

Європейська комісія виражає свій намір продовжувати підтримувати функціонування Центру рідкісних хвороб в Україні. Для забезпечення можливостей діагностики та лікування українських пацієнтів, які страждають від рідкісних хвороб. Цей Центр було започатковано у червні 2022 року як пілотний проєкт, що функціонував у дитячій лікарні Сан-Жоан-де-Деу в Барселоні. Починаючи з січня 2023 року, Центр перейшов до роботи в Київській дитячій лікарні «Охматдит» та функціонує в тісній співпраці з Європейською референтною мережею (ERN), службами Комісії та пацієнтськими організаціями [6]. Серед останніх важливих партнерів є Європейська організація рідкісних хвороб (EURORDIS), а ця спільна робота отримує підтримку Міністерства охорони здоров'я України.

Ця ініціатива є важливим кроком у поліпшенні діагностики та лікування рідкісних хвороб українських пацієнтів та відображає прагнення Європейської комісії підтримувати та розвивати спеціалізовані центри для цільової допомоги цій вразливій групі хворих.

6. «Продовжити фінансування в рамках програми EU4Health» [2].

Європейський Союз і Україна планують продовжити співпрацю в рамках програми EU4Health [7]. Україна стала асоційованим учасником цієї програми після підписання угоди 15 липня 2022 року, що відкриває можливість для України отримувати фінансову підтримку від EU4Health на рівних умовах з державами-членами ЄС та іншими асоційованими країнами. Протягом року, після підписання вищезгаданої угоди, Міністерство охорони здоров'я успішно подало 9 заявок на участь в різних проєктах, а саме:

- 1) «профілактика серцево-судинних захворювань та діабету;
- 2) профілактика і моніторинг онкологічних та інших неінфекційних захворювань;
- 3) посилення інфекційного контролю у лікарнях та серед медичних працівників;

- 4) покращення діагностики рідкісних захворювань та обмін досвідом у їх лікуванні між країнами ЄС;
- 5) навчання фахівців з контролю за лікарськими засобами та медичними виробами стандартам ЄС, а також новітнім методам лікування й оцінки медичних технологій;
- 6) впровадження європейської системи оцінки безпеки крові, тканин та клітин людини;
- 7) інтеграція української системи електронного здоров'я до єдиної електронної системи охорони здоров'я ЄС;
- 8) взаємодія між країнами ЄС для спільного формування пріоритетів, цілей та заходів для покращення глобального здоров'я громадян ЄС;
- 9) посилення системи реагування на транскордонні загрози та епіднагляд за ними» [8].

Всі ці проєкти були схвалені Європейською комісією. В такий спосіб Україна отримала підтвердження фінансової підтримки на загальну суму понад 4,6 мільйони євро для впровадження цих проєктів у сфері охорони здоров'я.

Україна бере активну участь у щорічному процесі розробки програми EU4Health через свої представництва в наглядовій раді EU4Health та програмному комітеті. Крім цього, країна приділяє велику увагу впровадженню програми через свій національний координаційний центр. Ця співпраця допомагає забезпечити високий рівень координації та участі України в реалізації важливих ініціатив, спрямованих на поліпшення системи охорони здоров'я та забезпечення якісної медичної допомоги населенню.

Висновки

Партнерство України та Європейського Союзу в сфері охорони здоров'я є критично важливим елементом для підтримки нашої держави в період війни. Партнерство з Європейським Союзом не лише допомагає вирішувати невідкладні проблеми в сфері охорони здоров'я, але також сприяє розвитку більш стійких та якісних медичних послуг для населення України. Впровадження європейських стандартів, підвищення кваліфікації медичних працівників та модернізація інфраструктури стають можливими завдяки цьому партнерству.

У подальшому, співпраця з ЄС у галузі охорони здоров'я залишається важливою для України, особливо в контексті перспективи набуття членства в Європейському Союзі. Це відкриває нові можливості для доступу до програм фінансування та обміну найкращими практиками в галузі охорони здоров'я. Партнерство з ЄС

не лише допомагає вирішувати поточні проблеми, але і будує міцний фундамент для майбутньої співпраці та розвитку системи охорони здоров'я в Україні.

1. Євроінтеграційна політика у сфері охорони здоров'я. URL: https://drive.google.com/file/d/1BEFnNzVOFysTdT98ve2h_cHOWwWSrvLH/view?pli=1 (дата звернення: 01.09.2023). 2. Угода про співпрацю в галузі охорони здоров'я між Європейською комісією та МОЗ України від 15.06.2023 року. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/document/924416c9-22ca-4ee6-8207-e336edc46835_en (дата звернення: 01.09.2023). 3. MEDEVAC. URL: <https://wiki.vnu.edu.ua/wiki/MEDEVAC> (дата звернення: 01.09.2023). 4. Poland: EU opens medical evacuations hub to facilitate transfers of Ukrainian patients. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/es/ip_22_5265 (дата звернення: 01.09.2023). 5. Регламент (ЄС) 2022/2371 Європейського парламенту та Ради від 23 листопада 2022 року про серйозні транскордонні загрози здоров'ю та про скасування Рішення № 1082/2013/ЄС (текст актуальний для ЄЄЗ). *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 6.12.2022. Л 314. С. 26. 6. Україна – Ресурсний центр з рідкісних захворювань. URL: <https://www.eurordis.org> (дата звернення: 10.09.2023). 7. EU4Health. URL: <https://eu4health.eu/> (дата звернення: 01.09.2023). 8. Євросоюз виділяє Україні понад 4,6 млн євро на проекти у сфері охорони здоров'я в рамках програми «EU4Health». МОЗ України. 13 липня 2023 р. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/evrosojuz-vidiljae-ukraini-ponad-46-mln-evro-na-proekti-u-sferi-okhoroni-zdorov%e2%80%99ja-v-ramkah-programi-eu4health> (дата звернення: 01.09.2023).

REFERENCES:

1. Yevrointehratsiina polityka u sferi okhorony zdorovia. URL: https://drive.google.com/file/d/1BEFnNzVOFysTdT98ve2h_cHOWwWSrvLH/view?pli=1 (data zvernennia: 01.09.2023). 2. Uhoda pro spivpratsiu v haluzi okhorony zdorovia mizh Yevropeiskoiu komisiieiu ta MOZ Ukrainy vid 15.06.2023 roku. URL: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/document/924416c9-22ca-4ee6-8207-e336edc46835_en (data zvernennia: 01.09.2023). 3. MEDEVAC. URL: <https://wiki.vnu.edu.ua/wiki/MEDEVAC> (data zvernennia: 01.09.2023). 4. Poland: EU opens medical evacuations hub to facilitate transfers of Ukrainian patients. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/es/ip_22_5265 (data zvernennia: 01.09.2023). 5. Rehlament (leS) 2022/2371 Yevropeiskoho parlamentu ta Rady vid 23 lystopada 2022 roku pro seriozni transkordonna zahrozy zdoroviu ta pro skasuvannia Rishennia № 1082/2013/leS (tekst aktualnyi dlia YeEZ). *Ofitsiinyi visnyk Yevropeiskoho Soiuзу*. 6.12.2022. L 314. S. 26. 6. Ukraina – Resursnyi tsentr z ridkisnykh zakhvoriuvan. URL: <https://www.eurordis.org> (data zvernennia: 01.09.2023). 7. EU4Health. URL: <https://eu4health.eu/> (data zvernennia: 01.09.2023). 8. Yevrosoiuz vydiliaie Ukraini ponad 4,6 mln yevro na proiektu u sferi okhorony zdorovia v ramkakh prohramy «EU4Health». MOZ Ukrainy. 13 lypnia 2023 r. URL: <https://moz.gov.ua/article/news/evrosojuz-vidiljae-ukraini-ponad-46-mln-evro-na-proekti-u-sferi-okhoroni-zdorov%e2%80%99ja-v-ramkah-programi-eu4health> (data zvernennia: 01.09.2023).

Tykhonchuk L. Kh. [1: ORCID ID: 0000-0001-6807-8232],

Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor,

Pavliv R. O. [1: ORCID ID: 0009-0001-0547-8412],

Master

¹National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

PARTNERSHIP OF UKRAINE AND THE EU IN THE FIELD OF HEALTH PROTECTION

The article analyzes the Agreement on cooperation in the field of health care between the European Commission and the Ministry of Health of Ukraine, in particular, the directions of cooperation are considered, namely: improvement of mental health care and psychosocial support, it is stated that this initiative expands the possibilities of obtaining quality medical services and psychosocial assistance for children who have been affected by traumatic events, contributing to their physical and mental recovery. The second direction indicated in this article is the improvement of access to health care for refugees and migrants from Ukraine who enjoy temporary protection in the EU member states. health and taking measures to prevent diseases. Providing these opportunities helps to ensure that refugees receive the necessary medical care and support to ensure their mental and physical health in the new environment: the third direction, opened in the direction of maintaining repatriation and the involvement of Ukrainian patients in the social and health care system, that strengthening the rehabilitation system in Ukraine. The article states that this initiative is aimed at ensuring the provision of high-quality medical care to patients and their repatriation to Ukraine, contributing to the strengthening and development of the country's health care system. In the fourth direction, forecasting and assessment of the short- and medium-term needs of Ukrainian refugees in the field of health care were considered. It is noted that the main goal of this agreement is to ensure fair access and availability of medical facilities in the participating countries. Joint procurement is aimed at strengthening purchasing power, which allows for better contract terms and economies of scale. The fifth direction of the Agreement considered is the intensification of work with rare diseases in Ukraine, in particular in cooperation with the European Reference Networks (ERN). It is noted that this initiative is an important step in improving the diagnosis and treatment of rare diseases of Ukrainian patients and reflects the desire of the European Commission to support and develop specialized centers for targeted assistance to this vulnerable group of patients. The sixth direction of the Agreement is the continuation of funding

within the framework of the EU4Health program. It was concluded that the partnership between Ukraine and the EU in the field of health care is an important component for supporting our state during the war, as well as for further fruitful cooperation.

Keywords: health care sphere; partnership; The European Commission; Ministry of Health of Ukraine; EU4Health; effective development.

Отримано: 02 вересня 2023 року
Прорецензовано: 07 вересня 2023 року
Прийнято до друку: 29 вересня 2023 року